

СЪДЪРЖАНИЕ

Обновената Интернет страница на НОИ е изцяло насочена към потребителите.....	3
Осигуряването в числа	
Антоанета Ганчева - Консолидиран бюджет на държавното обществено осигуряване за 2012 година – основни политики и параметри	5
Статистика	
Илияна Бояджиева - Новоотпусните пенсии от държавното обществено осигуряване през 2011 г.....	8
Осигуряване	
Румяна Павлова – Анализ на дейността на медицинските комисии на НОИ за периода 2005-2011 г.	15
Осигуряване	
Нови е-услуги, предоставяни от НОИ на осигурените лица и осигурителите	17
Трудови злополуки	
Сокол Силянков – Трудови злополуки в дърводобива за периода 2000-2009 г.	20
Чужд опит	
Сара Харпър - Демографските предизвикателства и социалното осигуряване.....	22
Евроинтеграция	
Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета на Европа	26

Бюлетин на Националния
осигурителен институт

Година XI, брой 1, 2012

Редакционна колегия:

Весела Караиванова - председател
Антоанета Ганчева
Валентина Кръстева
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Йосиф Милошев

Редактор:

Петър Иванов

Коректор Маргарита Чешмеджиева
Предпечат Калина Минчева
Печат "Янкулов" ЕООД
Формат 60 x 90/8
Печатни коли 4

Адрес на редакцията

1303 София,
бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
Тел: 02 926 1010
02 926 1234
web: www.nssi.bg
ISSN 1311 - 9656

ОБНОВЕНАТА ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦА НА НОИ Е ИЗЦЯЛО НАСОЧЕНА КЪМ ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Новата структура на сайта позволява по-бърз достъп до електронните услуги

От началото на март 2012 г. стартира обновената Интернет страница на Националния осигурителен институт - www.noi.bg. Тя е много по-функционална, ориентирана е изцяло към потребителите и е съобразена с възможността за предоставяне на лесен достъп до широкия спектър информация, свързана с държавното обществено осигуряване, а също така отнасяща се до предлаганите от НОИ услуги.

Новият сайт е с изцяло променена графична концепция. Структурата на страницата е съобразена със съвременните тенденции в уеб дизайна за категорията "обществена организация" и кореспондира директно с изискванията, които трябва да покрива една онлайн платформа на държавна институция. Сайтът е с модерна визия както в цветово, така и в структурно отношение. Бързото намиране на необходимата информация е гарантирано от опростената и добре систематизирана подредба на менютата. Възможностите за бърз достъп до най-четените и най-актуалните документи пък дава информация за темите от най-голям обществен интерес на страницата и позволява непосредствено следене на промените в съдържанието ѝ.

Обновената Интернет страница се отличава с редица подобрения по отношение на структурирането на съдържанието и обема. Разширен е кръгът на тематичните области като за целта са разработени специализирани рубрики, които представляват интерес за потребителите.

Рубриката **„Обезщетения“** включва информация за реда за отпускане и изплащане на краткосрочните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване. В тази група са плащанията за временна неработоспособност, майчинство, трудоустрояване или смърт на осигурено лице. Към тях се прибавят и обезщетенията за безработица, профилактика и рехабилитация и гарантираните вземания на работниците и служителите. От публикуваната на страницата информация всяко лице може да се информира от какво се обуславя правото на съответния вид обезщетение и да разбере доколко това има връзка с неговия случай.

В рубриката **„Пенсии“** гражданите могат да намерят подробна и пълна информация за дейността на НОИ във връзка с реда и начина на отпускане и изплащане на различните видове пенсии – за осигурителен стаж и възраст, за инвалидност, поради общо заболяване, за трудова злополука и професионална болест, наследствени пенсии, социални пенсии за старост, социални пенсии за инвалидност, гражданско-инвалидни, военно-инвалидни пенсии, пенсии за особени заслуги и персонални пенсии. В тази рубрика е включен и разделът „Осигурителен архив“, който съдържа документи, въз основа на които се удостоверява осигурителен стаж и доход на работниците и служителите, положили труд при осигурители, които вече са прекратили дейността си и нямат фирма-правоприемник. Основната цел на осигурителния архив е издаване на удостоверения за осигурителен стаж и доход (Обр. УП-13, Обр. УП-14, Обр. УП-15, Обр. УП-17), които са необходими на заинтересованите лица при интерес при ползване на пенсионни права и обезщетения.

Рубриката **„Регламенти“** е в полза на лицата, които освен български осигурителен стаж притежават такъв и от друга страна-членка на Европейския съюз или пък от държава, с която България има подписано двустранно споразумение за социална сигурност. Рубриката предоставя информация по прилагането на регламентите на ЕС и международните договори в областта на социалното осигуряване и социалната сигурност във връзка с изплащането на парични обезщетения при болест, майчинство, безработица и помощи при смърт, както и изплащането на пенсии за стаж и възраст, инвалидност и наследствени пенсии.

Създадена е и специална рубрика **“За потребителя”**, в която е събрана най-важната информация по всички въпроси, свързани със социалното осигуряване. В нея са включени както най-често задаваните въпроси, разделени по тематики, така и различни видове процедури, които биха улеснили гражданите при ползването на предлаганите от НОИ услуги. Друг раздел, който е създаден, за да помага на потребителите, е “Формуляри”. За улеснение на клиентите него са публикувани и могат да бъдат изтеглени всички видове образци на бланки, необходими при подаването на различни видове документи. Независимо за какъв вид социално плащане става въпрос.

Рубриката „**Нормативна уредба**” съдържа цялата правна рамка на социалното осигуряване в България. В нея са публикувани основните нормативни документи, уреждащи тази дейност в това число и редица подзаконови разпоредби като наредби, постановления и инструкции. Могат да бъдат намерени актуалните текстове както на Кодекса за социално осигуряване, така и на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж.

Специално място в сайта е отделено на електронните услуги, които институтът предлага, като достъпът до тях е значително улеснен. Всички справки онлайн са организирани в специална рубрика, като са групирани според спецификата на търсената информация и вида на потребителя. Достъпът до тях се осъществява със специален индивидуален Персонален идентификационен код (ПИК), ограничаващ достъпването до личната информация в Регистъра на осигурените лица, като по този начин се гарантира запазването на сигурността на информацията. Това съкращава времето за намиране до желаната справка. В групата на предлаганите възможности за проверка на осигурителни данни са и новите е-услуги, с които в началото на годината бе разширен кръгът от онлайн справки на институцията.

КОНСОЛИДИРАН БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2012 ГОДИНА – ОСНОВНИ ПОЛИТИКИ И ПАРАМЕТРИ

Антоанета Ганчева,
главен директор на Главна дирекция “Анализ, планиране и прогнозиране”

Законът за бюджета на Държавното обществено осигуряване е основният финансов план на социалноосигурителната система, с който се реализира определената за годината осигурителна политика. Той съдържа консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване и бюджетите на отделните фондове, съобразно спецификата на осигурителните рискове и съвкупността на осигурените лица и изискванията на единната бюджетна класификация.

Консолидираният бюджет на ДОО (КБДОО) за 2012 г. е разработен в изпълнение на Решение № 246 на Министерския съвет от 15 април 2011 г. (РМС № 246 от 2011 г.), с което е одобрена бюджетната прогноза за периода 2012–2014 г. и са приети разходните тавани по първостепенни разпоредители с бюджетни кредити за периода 2012–2014 г.

Параметри на КБДОО за 2012 г.

В консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (ДОО) по приходите и разходите за 2012 г. са заложили следните макроикономически и социалноосигурителни параметри:

- Брутен вътрешен продукт – 81 629 млн. лв.;
- Средногодишна хармонизирана инфлация – 3,2%;
- Брой осигурени лица – 2 765 158;
- Среден осигурителен доход, обявяван от НОИ – 622,30 лв.;
- Брой на безработните лица с право на обезщетения при безработица - 116 314;

- Средногодишен брой пенсионери – 2 195 220;
- Средна пенсия на пенсионер – 273,32 лв.

В областта на приходите за 2012 г. са заложили следните политики:

- Запазват се размерите и съотношенията на осигурителните вноски за фондовете на ДОО, Учителския пенсионен фонд (УПФ) и участието на държавата в осигуряването за фонд “Пенсии” (ФП) чрез трансфер, в размер и по ред определени в чл. 21, т.5 на Кодекса за социално осигуряване (КСО) на нивата от 2011 г.;

- Повишават се минималните осигурителни прагове по основни икономически дейности и групи професии средно с 5,9 на сто спрямо 2011 г.;

- Запазва се диференцираният минимален осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, съобразно облагаемия им доход за 2010 г. съответно в размер на 420 лв., 450 лв., 500 лв. и 550 лв.

- Запазва се минималният осигурителен доход за земеделските производители и тютюнопроизводители - 240 лв.;

- Запазва се максималният осигурителен доход за всички осигурени лица – 2000 лв.

В областта на разходите за 2012 г. са заложили следните политики:

- Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст (136,08 лв.) се запазва до 31 май 2012 г., а за периода от 1 юни до 31 декември 2012 г. се увеличава на 145 лв.

- За 2012 г. пенсиите не се осъвременяват по реда на чл. 100 от КСО;

- Максималният размер на получаваните една или повече пенсии се запазва в размер на 700,00 лв. месечно.

- За 2012 г. се увеличават с 4 месеца необходимият осигурителен стаж и възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68 от КСО (за мъжете - осигурителен стаж - 37 години и 4 месеца и възраст - 63 години и 4 месеца, а за жените - осигурителен стаж - 34 години и 4 месеца и възраст - 60 години и 4 месеца);

- За 2012 г. се увеличава с 4 месеца необходимата възраст за придобиване право на пенсия по § 4 ал. 1 от ПЗР на КСО;

- Увеличава се с две години необходимият осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО (от 25 на 27 години);

- Увеличава се тежестта на една година стаж от 3 на 4 на сто, ако лицето продължи да работи след като отговаря на условията за пенсиониране по чл. 68 на КСО;

- Запазва се минималният дневен размер на обезщетението за безработица - 7,20 лв. и ограничението му на ниво от 60 на сто от осигурителния доход на лицето преди загубата на работа;

- Запазва се режимът на изплащане на паричните обезщетения за временна неработоспособност съгласно §22о от ПЗР на КСО – първите три работни дни се изплащат от осигурителя в размер 70 на сто от среднодневното брутно възнаграждение, а от 4-тия ден на настъпване на неработоспособността - от държавното обществено осигуряване;

- Удължава се с 6 месеца периодът, от който се изчисляват краткосрочните обезщетения при временна неработоспособност и трудоустрояване от 12 на 18 календарни месеца, при бременност и раждане и безработица от 18 на 24 месеца;

- Запазва се периодът на изплащане на паричното обезщетение за бременност и раждане - 410 дни и размерът на обезщетението за отглеждане на малко дете от една до двегодишна възраст - 240 лв.;

- Еднократната помощ при смърт на осигурено лице за 2012 г. се определя в размер на 540 лв.

- За 2012 г. не се правят вноски за фонд "Гарантирани вземания на работниците и служителите". Запазва се максималният размер на гарантираните вземания – 1 000 лв.

Със заложените параметри и политики се очакват следните резултати:

Приходи и получени трансфери

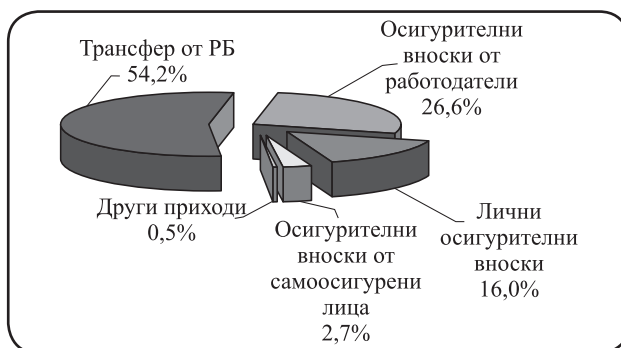
За 2012 г. се предвиждат по приходите и получените трансфери да постъпят 8 465, 6 млн. лв., в т. ч.:

- осигурителни вноски – **3 851,2** млн. лв., в т.ч. приходи от осигурителни вноски на заетите осигурени лица от реалния сектор на икономиката, съгласувани с Националната агенция за приходите – 3 240,0 млн. лв.;

- неданъчни приходи – **27, 6** млн. лв.;

- трансфери от републиканския бюджет (РБ) – **4 587,6** млн. лв. Трансферите включват средствата от РБ за фонд „Пенсии” в размер 12 на сто върху сбора на осигурителните доходи на всички осигурени лица – **2 369,1** млн. лв., трансфер от РБ (за пенсиите, несвързани с трудова дейност и добавки) – **301,5** млн. лв. и трансфер за покриване на недостига от средства – **1 917,0** млн. лв.

Структурата на приходите и трансферите за 2012 г. е показана на следващата графика:

Разходи и предоставени трансфери

За 2012 г. се предвиждат по разходите и предоставените трансфери средствата да бъдат **8 462,3** млн. лв. В тях са включени разходи:

- за пенсии – **7 314,0** млн. лв.;

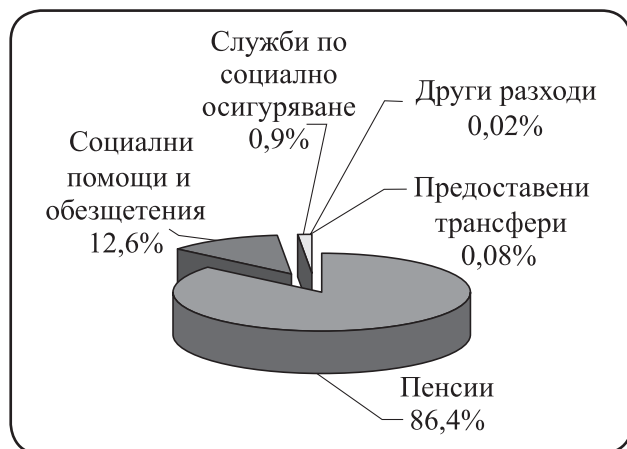
- за социални помощи и обезщетения – **1 062,9** млн. лв.;

- за издръжка на служителите по социалното осигуряване – **76,7** млн. лв.;

- други разходи – **1,6** млн. лв. (разходите за отбранително-мобилизационна подготовка и разходи за лихви),

- предоставени трансфери – **7,2** млн. лв. (за Министерството на труда и социалната политика - за Агенцията за социално подпомагане – **3,2** млн. лв. и за фонд "Условия на труд" – **4,0** млн. лв.).

Структурата на разходите и предоставените трансфери за 2012 г. е показана на следващата графика:

Разходите за **пенсии** (без пощенска такса и ДДС) през 2012 г. са **7 270,0** млн. лв. и нарастват със **172,6** млн. лв. спрямо очакваните разходи за 2011 г.

Очакваният среден брой на пенсионерите през 2012 г. е 2 195 220, което е с 4,4 хиляди по-малко от този през 2011 г., а очакваният среден брой на пенсиите през 2012 г. е 2 669 852, което е с 8,7 хиляди по-малко от този през 2011 г.

Относителният дял на разходите за пенсии от БВП за 2012 г. е 8,9 на сто.

Средният размер на пенсията на един пенсионер през 2012 г. се предвижда да достигне **273,32 лв. (2,5% ръст)**, при очакван среден размер за 2011 г. от **266,78** лв.

Планираният нетен коефициент на заместване е 56 на сто, а брутният коефициент на заместване е 44 на сто.

Разходите за **социални помощи и обезщетения** за 2012 г. се предвижда да бъдат в размер на **1 062, 9** млн. лв., или 12,6 на сто от общите разходи.

В тази група разходи най-голям дял заемат разходите за паричните обезщетения за безрабо-

тица – **349,5** млн. лв. (32,9 на сто от разходите за социални помощи и обезщетения), следвани от обезщетенията за бременност и раждане – **306,1** млн. лв. (28,8 на сто), обезщетенията при временна неработоспособност поради общо заболяване – **260,1** млн. лв. (24,5 на сто) и обезщетенията за отглеждане на малко дете до двегодишна възраст – **123,3** млн. лв. (11,6 на сто).

В бюджета на държавното обществено осигуряване за 2012 г. са предвидени **15,4** млн. лв. за финансиране на дейността, свързана с профилактика и рехабилитация на осигурените лица.

Разходите за **службите по социално осигуряване** (Централно управление и териториалните подразделения на Националния осигурителен институт) за 2012 г. са предвидени в размер на **76,7** млн. лв. Те са **0,9** на сто от общите разходи. В тях са включени разходите за заплати, осигуровки, издръжка на системата, разходи за членски внос към национални и международни организации и капиталови разходи.

Консолидираният бюджет на държавното обществено осигуряване за 2012 г. се очаква да приключи с недостиг в размер на 1 917,0 млн. лв. За да се балансира на нула, този дефицит следва да се финансира от РБ под формата на допълнителни субсидии за покриване на недостига от средства.

Бюджетите на отделните фондове на ДОО и бюджетът на Националния осигурителен институт (НОИ) за 2012 г. се предвижда да приключат със следните резултати:

- Фонд “Пенсии” – недостиг от 1 666,2 млн. лв.
- Фонд “Пенсии, несвързани с трудова дейност” – недостиг от 0,014 млн. лв.
- Фонд “Трудова злополука и професионална болест” – остатък от 62,9 млн. лв.
- Фонд “Общо заболяване и майчинство” – недостиг от 82,0 млн. лв.
- Фонд “Безработица” – недостиг от 177,0 млн. лв.
- Бюджет на НОИ – остатък от 1 865,5 млн. лв.

НОВООТПУСНАТИТЕ ПЕНСИИ ОТ ДОО ПРЕЗ 2011 Г.

Илияна Бояджиева,
експерт в Главна дирекция “Анализ, планиране и прогнозиране”

Задълбочаването на кризата както във финансово, така и в демографско отношение постави на дневен ред въпроса за реформи в областта на държавното обществено осигуряване (ДОО) и условията, при които неговите бенефициенти могат да получат обезщетение от социалната система.

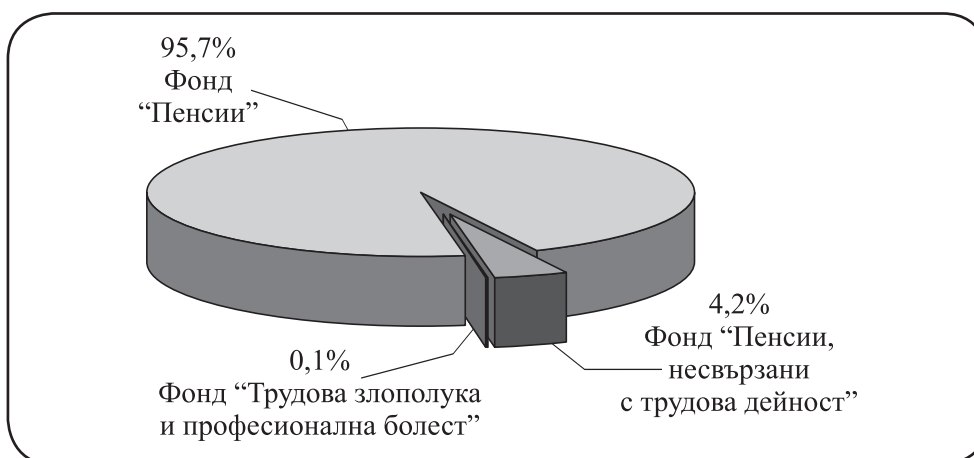
С цел намаляване дефицита в бюджета на ДОО, през 2010 г. бяха променени условията за придобиване право на пенсия, които влязоха в сила от 1 януари 2011 г. През 2011 г. беше отменена точковата система и възможността за разсрочено плащане при закупуването на осигурителен стаж.

Тези рестрикции доведоха до намаляване броят на пенсиониралите се с 4 952 лица (4,4%) спрямо броят им през 2010 г.

През 2011 г. са се пенсионирали 108 255 лица. Лични пенсии са получили 92 842 пенсионери, а наследствени – 15 413. Броят на личните пенсии, отпуснати през 2011 г., е с 5073 (5,2%) по-нисък спрямо 2010 г., а на наследствените е почти на нивото на 2010 г. – със 121 (0,8%) по-висок.

Разпределението на пенсионерите с новоотпуснати лични първи пенсии по фондове е показано на фиг. 1.

Фиг. 1. Разпределение на пенсионерите с новоотпуснати лични първи пенсии по фондове

Пенсионирали се лица през 2011 г. с лични пенсии

1. Брой на пенсиониралите се лица с лични пен-

сии през 2011 г. по вида на отпуснатата им пенсия.

Най-голям дял от всички пенсионирали се лица през 2011 г. с лични пенсии (63,2%) заемат пенси-

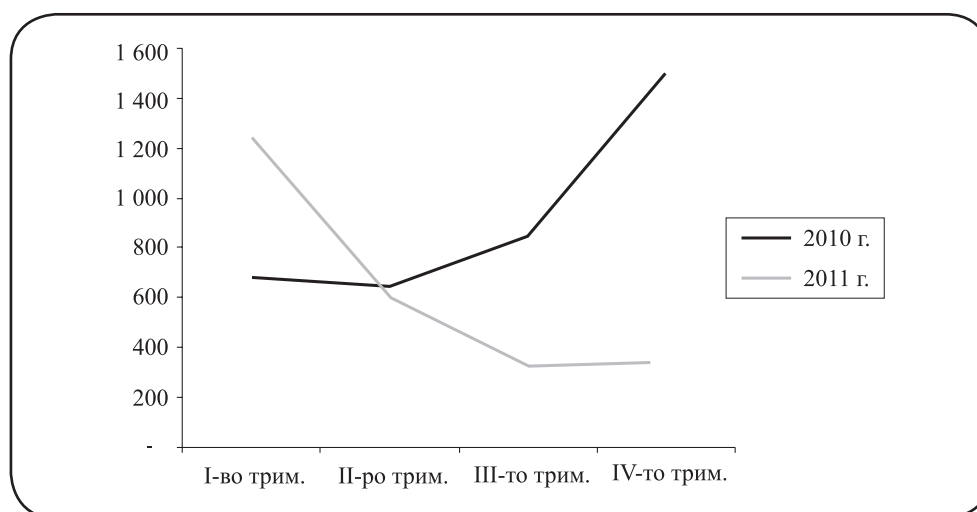
онерите с пенсии за осигурителен стаж и възраст (по чл. 68 от КСО и § 4 от ПЗР на КСО). През 2011 г. 58 655 лица са получили лични пенсии за осигурителен стаж и възраст. Сравнено с 2010 г. има намаление на този брой с 4 063 (6,5%).

От броя на лицата, на които е отпусната пенсия за осигурителен стаж и възраст, през 2011 г. са се пенсионирали 30 887 (52,7%) лица със смесен осигурителен стаж (със 7529 или 19,6% по-малко от 2010 г.), 27 686 (47,2%) лица, полагали труд при условията на трета категория (със 163 или 0,6% по-малко от 2010 г.) и 82 (0,1%) лица от първа и втора категория (с 37 или 31,1% по-малко от 2010 г.). Прави впечатление значителното намаление в броя на лицата, които са се пенсионирали със смесен осигурителен стаж в

резултат на премахване на точковата система и на възможността за разсрочено откупуване на стаж.

Пенсиите, отпуснати при условията на чл. 69 от Кодекса за социално осигуряване (КСО), са 2 517 бр. (2,7% от всички новоотпуснати лични първи пенсии), което е с 1 155 (31,5%) по-малко в сравнение с 2010 г. Докато през тримесечията на 2010 г. новоотпуснатите лични пенсии по чл. 69 следват една възходяща тенденция и броят на новите пенсионери е по-висок в края на годината, то тенденцията през 2011 г. се обръща в низходяща и броят на пенсиониращите се в края на годината е по-нисък от този в началото на годината. Тенденциите за 2010 г. и 2011 г. са показани на фиг. 2.

Фиг. 2. Тенденция на пенсите по чл. 69 по тримесечия за 2010 и 2011 г.

Пенсионерите с пенсия за инвалидност поради общо заболяване са с дял 29,8% от всички пенсионирали се през 2011 г. Техният брой е намалел незначително от 27 696 през 2010 г. на 27 680 през 2011 г.

Пенсионерите с новоотпуснати лични първи пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест през 2011 г. са 104, което е с 33 (2,4%) пенсии по-малко в сравнение с 2010 г.

Нарастване на броя на пенсионирали се с лични пенсии през 2011 г. в сравнение с предходната година се наблюдава във фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност" – със 194 (5,2%). Причина за това е увеличаването на броя на пенсионирали се със социални пенсии за инвалидност от 3 241 през 2010 г. на 3 451 през 2011 г. (6,5%). Този вид пенсии заемат и най-голям дял от изплащаните във фонда – 88,8%. От фонд "Пенсии, несвързани с трудова

дейност" през 2011 г. са отпуснати още: 14 пенсии за военна инвалидност, които са два пъти по-малко в сравнение с предходната година, 124 персонални пенсии или с 22 (2,2%) повече от предходната година и 297 социални пенсии за старост, които са с 21 (6,6 %) по-малко от предходната година.

След 31 декември 2012 г. Националният осигурителен институт няма да отпуска социални пенсии за старост и социални пенсии за инвалидност. Средствата за вече отпуснатите социални пенсии за старост ще се изплащат по реда, определен със Закона за социално подпомагане, а социалните пенсии за инвалидност, включително и когато те са в размер 25 на сто - по ред, определен със Закона за интеграция на хората с увреждания.

2. *Разпределение на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии през 2011 г. по възраст и осигурителен стаж*

а) *разпределение по възраст*

Средната възраст на пенсионираните с лични пенсии през 2011 г. е 56,9 години, докато през 2010 г. тази възраст е била 57 години.

Разпределението на пенсионерите по възраст с отпуснати за пръв път лични пенсии през 2010 г. и 2011 г. е показано на таблица 1.

Таблица 1. Разпределение на пенсионерите по възраст с отпуснати за пръв път лични пенсии през 2010 г. и 2011 г.

Възрастови групи	2010 г.		2011 г.	
	ОБЩО	Процент от общия брой	ОБЩО	Процент от общия брой
ОБЩО (МЪЖЕ И ЖЕНИ)	97 915	100,00%	92 842	100,00%
до 44 г.	8638	8,80%	8984	9,70%
от 45 г. до 49 г.	5969	6,10%	5577	6,00%
от 50 г. до 54 г.	10731	11,00%	9670	10,40%
от 55 г. до 59 г.	16734	17,10%	15105	16,30%
от 60 г. до 64 г.	48222	49,20%	44886	48,30%
от 65 г. до 69 г.	7072	7,20%	8126	8,80%
от 70 г. до 74 г.	464	0,50%	426	0,50%
от 75 г. до 79 г.	57	0,10%	49	0,10%
над 80 г. и повече	28	0,00%	19	0,02%

Средната възраст на пенсионираните се през 2011 г. с лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 и § 4 от ПЗР на КСО е 61,3 години, през 2010 г. същата е 61,1 години.

На таблица 2 е показано разпределението на пенсионерите по възраст с отпуснати за пръв път лични пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 и § 4 от ПЗР на КСО през 2010 г. и 2011 г.

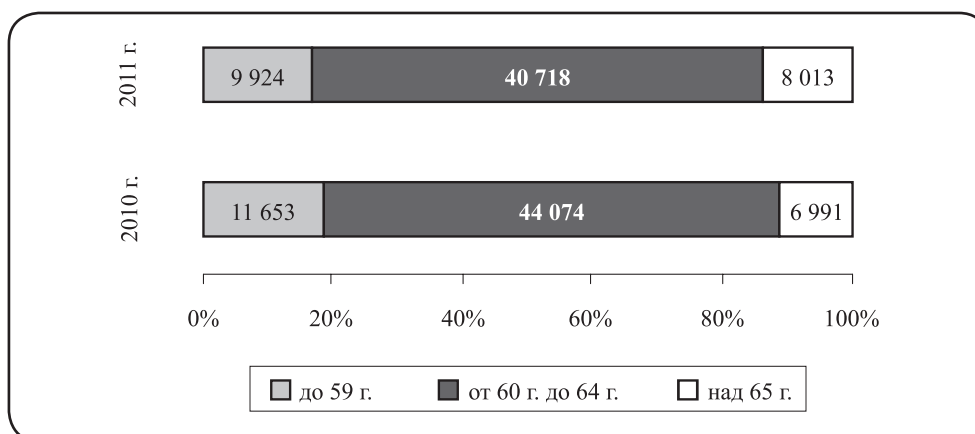
Таблица 2. Разпределение на пенсионерите по възраст, с отпуснати за пръв път лични пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 и § 4 от ПЗР на КСО, през 2010 г. и 2011 г.

Възрастови групи	2010 г.		2011 г.	
	ОБЩО	Процент от общия брой	ОБЩО	Процент от общия брой
ОБЩО (МЪЖЕ И ЖЕНИ)	62 718	100,00%	58 655	100,00%
до 44 г.			1	0,002%
от 45 г. до 49 г.	590	0,9%	448	0,80%
от 50 г. до 54 г.	2898	4,60%	2399	4,10%
от 55 г. до 59 г.	8165	13,00%	7076	12,10%
от 60 г. до 64 г.	44074	70,30%	40718	69,40%
от 65 г. до 69 г.	6819	10,90%	7846	13,40%
от 70 г. до 74 г.	142	0,20%	136	0,20%
от 75 г. до 79 г.	27	0,04%	25	0,04%
над 80 г. и повече	3	0,005%	6	0,01%

Под законоустановената пенсионна възраст - 60 г. за жените и 63 г. за мъжете са 32,5% от новите пенсионери. Причината за големия брой пенсионери на възраст под пенсионната е възможността за ранно пенсиониране по § 4 от ПЗР на КСО на работещите при тежки условия на труд. За сравнение, през 2010 г. 34,1% от новите пенсионери са били под законоустановената пенсионна възраст по чл. 68 от КСО.

На фигура 3 е показано структурното разпределение на пенсионерите с отпуснати за пръв път пенсии през 2010 г. и 2011 г. за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 и § 4 от ПЗР на КСО като възрастите са разделени на: до 59 г., от 60 до 64 г. и над 65 г. Прави впечатление, че през 2011 г. се увеличава броят на лицата на възраст над 65 г., които поради наличие на недостигащ осигурителен стаж се пенсионира по чл. 68, ал.3.

Фиг. 3. Структурно разпределение на пенсионерите, с отпуснати за пръв път пенсии през 2010 г. и 2011 г. за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 и § 4 от ПЗР на КСО.

Лицата, пенсионирани с лични пенсии по чл. 69 КСО през 2011 г., са на средна възраст 49,4 години, докато същата през 2010 г. е била 50,6 години.

Средната възраст на пенсионираните се през 2011 г. с лична пенсия за инвалидност поради общо

заболяване е 51,6 години. През 2010 г. тази възраст е 51,5 години.

Разпределението на пенсионерите по възраст с отпуснати за пръв път пенсии през 2010 г. и 2011 г. за инвалидност поради общо заболяване е показано в таблица 3.

Таблица 3. Разпределение на пенсионерите по възраст, с отпуснати за пръв път през 2010 г. и 2011 г. пенсии за инвалидност поради общо заболяване

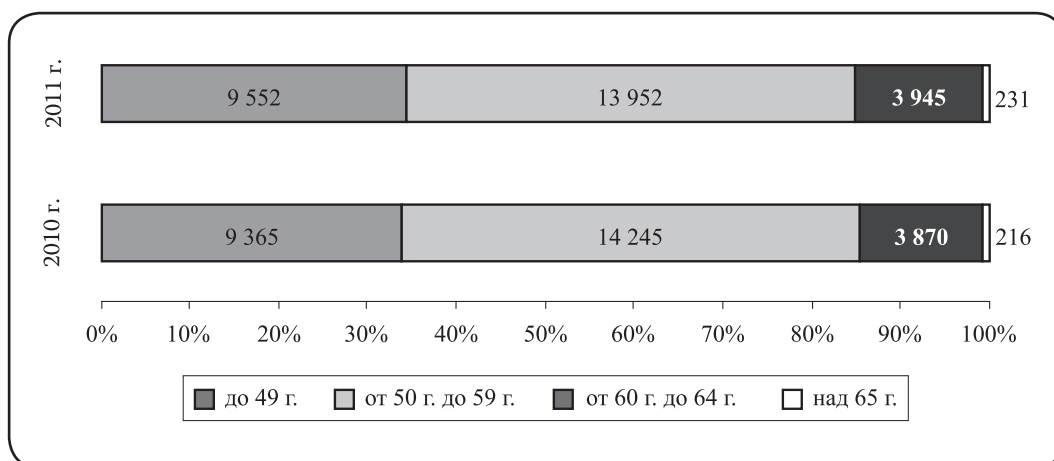
Възрастови групи	2010 г.		2011 г.	
	ОБЩО	Процент от общия брой	ОБЩО	Процент от общия брой
ОБЩО (МЪЖЕ И ЖЕНИ)	27 696	100,00%	27 680	100,00%
до 44 г.	5481	19,80%	5565	20,100%
от 45 г. до 49 г.	3884	14,00%	3987	14,40%
от 50 г. до 54 г.	6514	23,50%	6401	23,10%
от 55 г. до 59 г.	7731	27,90%	7551	27,30%
от 60 г. до 64 г.	3870	14,00%	3945	14,30%
от 65 г. до 69 г.	196	0,70%	216	0,80%
от 70 г. до 74 г.	18	0,10%	12	0,04%
от 75 г. до 79 г.	1	0,004%	2	0,01%
над 80 г. и повече	1	0,004%	1	0,004%

С най-висок относителен дял е групата с възраст от 50 до 59 г. – 50,4% за 2011 г., макар и броят да намалява слабо (с 293) спрямо 2010 г. Причините са както в по-високата заболяемост на населението в по-високите възрастови групи, така и в желанието да се допълва макар и с нисък доход от инвалидна пенсия при несигурността в икономическите усло-

вия, особено за възрастните работници.

На фигура 4 е показан относителният дял на пенсионерите с отпуснати за пръв път пенсии през 2010 г. и 2011 г. за инвалидност поради общо заболяване като възрастите са разпределени на: до 49 г., от 50 до 59 г., от 60 до 64 г. и над 65 г.

Фиг. 4. Структурно разпределение на пенсионерите през 2010 г. и 2011 г. с лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване

От фигурата става видно, че приблизително 85% от новоотпуснатите лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване са на лица под 60-годишна възраст, като делът на тези на възраст под 50 г. е около 35%.

б) разпределение на пенсионерите по осигурителен стаж

Средният осигурителен стаж на пенсионерите с лични пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от КСО и § 4 от ПЗР на КСО през 2011 г. е 37,8 години, превърнат стаж към трета категория труд (35,2 години действителен). През 2010 г. този осигурителен стаж е 38,3 години, превърнат (35,3 години действителен).

Разпределението на пенсионерите с отпуснати през 2011 г. лични първи пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 и § 4 от ПЗР на КСО по

индивидуален коефициент, години осигурителен стаж и пол е показано в таблица 4 на стр. 13.

Средният осигурителен стаж на пенсионерите през 2011 г. с лични пенсии по чл. 69 от КСО е 45,9 години, превърнат (29,4 години действителен). През 2010 г. този осигурителен стаж е 47,0 (30,3 години действителен). Прави впечатление, че и възрастта (средно с 1,2 година) и действителният стаж (средно с 0,9 години) при тази категория новопенсионирани лица са намалели през 2011 г. .

Средният осигурителен стаж на пенсионерите се през 2011 г. с лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване е 18,3 години, докато през 2010 г. той е 19 години. Наблюдава се понижаване на годините осигурителен стаж за получаване на този вид пенсии при лицата с намалена работоспособност от 71 до 90% и от 50 до 70%. Докато през 2010 г. този стаж е съответно 19,4 години и 19 години, то през 2011 г. е 18,6 и 18,2.

Таблица 4

ГРУПИ НА ИНДИВИДУАЛЕН КОЕФИЦИЕНТ	ОБЩО			МЪЖЕ			ЖЕНИ					
	БРОЙ	% ОБЩО	Среден осигури- телен стаж		БРОЙ	% МЪЖЕ	Среден осигури- телен стаж		БРОЙ	% ЖЕНИ	Среден осигури- телен стаж	
			пре- върнат	дейст- вителен			пре- върнат	дейст- вителен			пре- върнат	дейст- вителен
до 0,500	476	0,80%	31,8	29,70%	111	0,40%	32,7	30,5	365	1,2%	31,5	29,5
от 0,501 до 1,000	11976	20,40%	36,3	34,20%	4512	15,90%	38,4	35,0	7464	24,6%	35,1	33,7
от 1,001 до 1,200	4046	6,90%	37,9	34,80%	2095	7,40%	39,2	34,6	1951	6,4%	36,5	35,0
от 1,201 до 1,400	2790	4,80%	38,8	35,40%	1575	5,60%	40,2	35,1	1215	4,0%	36,9	35,7
от 1,401 до 1,600	1979	3,40%	38,9	35,40%	1175	4,20%	40,2	35,1	804	2,6%	37	35,8
от 1,601 до 1,800	1304	2,20%	39,7	35,90%	751	2,70%	41,4	36,0	553	1,8%	37,3	35,9
от 1,801 до 2,000	905	1,50%	40,3	35,90%	544	1,90%	42	36,1	361	1,2%	37,7	35,7
от 2,001 до 2,500	1343	2,30%	41	36,200%	830	2,90%	42,5	36,4	513	1,7%	38,5	35,8
от 2,501 до 3,000	871	1,50%	42,2	36,900%	573	2,00%	44,2	37,2	298	1,0%	38,4	36,3
от 3,001 до 3,500	694	1,20%	43,4	37,80%	542	1,90%	44,9	38,1	152	0,5%	38,1	36,7
от 3,501 до 4,000	66	0,10%	41,1	37,70%	53	0,20%	41,9	38,2	13	0,0%	37,7	35,8
от 4,001 до 6,000	5	0,01%	39,4	37,90%	4	0,00%	41	39,0	1	0,0%	33,3	33,4
от 6,001 до 8,000	2	0,00%	44,6	43,30%	2	0,01%	44,6	43,3				
от 8,001 до 10,000	1	0,00%	32,8	32,90%	1	0,00%	32,8	32,9				
Без индивидуален коэф. (отпуснати на минимален размер	32197	54,90%	37,7	35,40%	15527	54,90%	39,3	35,8	16670	54,90%	36,2	35,10%
ОБЩО	58655	100,00%	37,8	35,20%	28295	100,00%	39,6	35,6	30360	100,00%	36,1	34,8

3. Средни размери на новоотпуснатите пенсии

Първоначално пенсиите се отпускат на минимален размер, а след изчисляване на индивидуалния коефициент се изплаща действителният размер на пенсията. Поради тази причина средните основни размери на новоотпуснатите пенсии за 2011 г. в момента не са налични и ще бъдат обявени през юни 2012 г., когато и на последните новоотпуснати за 2011 г. пенсии ще

бъде изчислен действителния размер.

Средният основен месечен размер на новоотпуснатите лични първи пенсии към 31 декември 2010 г. е 265,38 лв., а на наследствените пенсии – 132,51 лв.

На таблица 5 са показани средните основни месечни размери на новоотпуснатите пенсии към 31 декември 2010 г.

Таблица 5. Средни основни месечни размери на новоотпуснатите пенсии към 31 декември 2010 г.

Вид на пенсиите	Всичко лева	Лични лева	Наследст. лева
Пенсии - общо (I+II+III)	247,43	265,38	131,85
I. Фонд "Пенсии"	252,67	271,56	132,51
A. Пенсии за трудова дейност	241,89	259,67	130,23
1. Инвалидност поради общо заболяване	171,33	193,45	120,06
2. Осигурителен стаж и възраст	283,48	288,08	174,74
3. Осигурителен стаж и възраст - ЗПЗСК			
4. Инвалидност поради общо заболяване - ЗПЗСК	102,06		102,06
5. Инвалидност поради общо заболяване - СВОК	102,06		102,06
6. Осигурителен стаж и възраст - СВОК	102,06		102,06
7. Частни занаятчии, търговци и др. - СВОК			
Б. Пенсии за лицата по чл. 69 от КСО	526,65	560,47	214,10
1. Инвалидност поради общо заболяване	308,09		308,09
2. Осигурителен стаж и възраст	526,71	560,47	213,86
II. Фонд "Пенсии, несвързани с трудова дейност"	111,18	112,32	92,86
1. Старост (поборнически) - ЗП			
2. Военна инвалидност	114,69	126,89	104,17
3. Народни - отм. чл.28 - ЗП			
4. Народни - чл.30а - ЗП			
5. Особени заслуги			
6. Гражданска инвалидност			
7. Старост на частни земеделски стопани			
8. С отделен указ - ЗП			
9. Социални пенсии за инвалидност	113,99	113,99	
10. Персонални пенсии	90,77	90,77	90,77
11. Социални пенсии за старост	100,86	100,86	
III. Фонд "Трудова злополука и професионална болест"	163,57	212,25	128,95
A. Пенсии за трудова дейност	163,57	212,25	128,95
1. Инвалидност поради трудова злополука и професионална болест	163,57	212,25	128,95
2. Инвалидност поради трудова злополука и професионална болест ЗПЗСК			
3. Инвалидност поради трудова злополука и професионална болест СВОК			
Б. Пенсии за лицата по чл. 69 от КСО			
1. Инвалидност поради трудова злополука и професионална болест			

Осигуряване

АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА НА МЕДИЦИНСКИТЕ КОМИСИИ ЗА ПЕРИОДА 2005-2011 Г.

Д-р Румяна Павлова,
началник отдел “Профилактика, рехабилитация и експертизи”
в Главна дирекция “Обезщетения и краткосрочни плащания”

На основание чл. 98, ал. 4 на Кодекса за социално осигуряване разпорежданията за отпускане, възобновяване и възстановяване на пенсиите за инвалидност и на добавката за чужда помощ се издават въз основа на решение на медицинска комисия (МК) към териториалното поделение на Националния осигурителен институт (ТП на НОИ).

Решенията на МК се издават след разглеждане на медицинската документация, удостоверяваща настоящото здравно състояние на лицето, решенията на ТЕЛК и НЕЛК за определяне степента на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, датата на инвалидизиране и срока на инвалидността.

В случай че медицинската комисия реши, че експертните решения на ТЕЛК и НЕЛК са неправилно издадени, председателят ѝ подава жалба. Жалбата срещу решенията на ТЕЛК се подава пред НЕЛК, а срещу решенията на НЕЛК - пред Административния съд – София-град (АСС), по реда на Административно-процесуалния кодекс.

Към ТП на НОИ са изградени 37 медицински комисии.

Контролът, осъществяван от МК, обхваща само една част от ЕР на ТЕЛК, а именно тези на:

– първично освидетелствани лица с определена 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност, които са подали молба за отпускане на пенсия за инвалидност;

– лица, на които процентът на трайно намалена работоспособност, определен при преосвидетелстването, дава основание за първоначално отпускане на пенсия за инвалидност, за отпускане на нов вид пенсия за инвалидност или първоначално отпускане на добавка за чужда помощ.

По статистически данни тези лица представляват около 48% от всички лица, на които ТЕЛК/НЕЛК е определила 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане.

За периода 1 януари 2005 г. – 31 декември 2011 г. медицинските комисии са осъществили контрол върху 577 021 експертни решения на ТЕЛК/НЕЛК. От тях са обжалвали 14 919 бр. Разпределението им по години, както и процентното съотношение на обжалваните спрямо проверените ЕР на ТЕЛК/НЕЛК, е отразено в следващата таблица:

Година	Проверени ЕР на ТЕЛК/НЕЛК/бр./	Обжалвани пред НЕЛК/СГС*/АСС/бр./	Обжалвани/ проверени ЕР/%/
2005	101 775	3 582	3.52
2006	97 230	3 419	3.52
2007	71 694	2 006	2.80
2008	69 980	1 434	2.05
2009	79 895	1 408	1.76
2010	75 364	1 513	2.01
2011	81 083	1 557	1.92
Общо:	577 021	14 919	Средно 2.59

Забележка: *До 1.03.2007 г. обжалванията срещу решенията на НЕЛК са правени пред Софийски градски съд.

Представените данни показват намаляване през първата половина и относително стабилизиране през втората половина на периода на: общия брой решения, проверени от МК; броя обжалвани ЕР на ТЕЛК/НЕЛК и процентното съотношение обжалвани ЕР спрямо броя проверени ЕР.

Това се дължи на намаления брой ЕР на ТЕЛК, произтичащ от отпадане на необходимостта от преосвидетелстване на категорията лица, на които нормативната база даде възможност за определяне на пожизнен срок на инвалидността, както и на подобряване качеството на медицинската експертиза, осъществявана от ТЕЛК, в резултат на ефективната

контролна дейност на МК към ТП на НОИ.

Необходимо е да се отбележи, че резултатите по обжалваните експертни решения се получават след период от 1, 2 или 3 години. Това не позволява извършване на съпоставка между обжалваните ЕР на ТЕЛК/НЕЛК и получените резултати от НЕЛК/СГС/АСС за съответната календарна година.

От обжалваните 14 919 експертни решения, за периода 1 януари 2005 г. - 31 декември 2011 г., към 31 декември 2011 г. има произнасяне само по 7 024 от тях или по 47,08 на сто. Разпределението им по процент трайно намалена работоспособност, преди и след обжалване, е отразено в следващата таблица:

Намалена работоспособност	Решение на ТЕЛК/НЕЛК /бр./	Решение на НЕЛК/СГС/АСС /бр./
Работоспособни	-	128
Под 50%	-	2 170
От 50% до 70.99%	2 985	2 591
От 71% до 90%	3 237	1 433
Над 90%	802	702
Общо	7 024	7 024

Разпределението им по години, както и процентното съотношение на броя на ЕР с определена под 50 на сто трайно намалена работоспо-

собност спрямо общия брой на постановените от НЕЛК/СГС/АСС е отразено в следващата таблица:

Година	Получен резултат от НЕЛК/СГС/АСС/бр./	Работоспособни /бр./	Под 50 % /бр./	Отпаднало основание/резултат /%/
2005	88	5	26	35.23
2006	1 200	64	557	51.75
2007	1 569	38	675	45.44
2008	1 206	13	322	28.61
2009	930	-	177	19.03
2010	1 257	3	253	20.37
2011	774	5	160	21.32
Общо	7 024	128	2 170	32.72

Сравнителният анализ на тези резултати илюстрира по безспорен начин влиянието на контрола от страна на НОИ върху качеството на медицинската експертиза в посока намаляване на разходите от бюджета на ДОО. При 2 298 лица (32,72% от ЕР), по които е получено решение на НЕЛК/СГС/АСС, е отпаднало основанието за отпускане на пенсия за инвалидност. Броят на лицата с трайно намалена работоспособност над 70,99 на сто, която носи и допълнителни социални придо-

бивки, е намалял с 1 904 лица (47,14%).

Във връзка с резултатите от контролната дейност на МК и зачестили сигнали за нарушения по отношение на експертизата на трайно намалената работоспособност, са направени изменения и допълнения на текстове от КСО, на основание на които от 1 януари 2012 г. се упражнява контрол по експертните решения на всички лица с определена 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност.

Осигуряване

НОВИ Е-УСЛУГИ, ПРЕДОСТАВЯНИ ОТ НОИ КЪМ ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА И ОСИГУРИТЕЛИТЕ

Марин Калчев,
главен директор на Главна дирекция “Информационни системи”

Ивелина Танева,
директор на Дирекция “Приложно програмиране и проектиране”

От януари 2012 г. НОИ стартира пет нови електронни услуги за получаване на осигурителна информация, достъпна чрез официалния сайт на института. Предоставените услуги са ориентирани към осигурените лица и осигурителите. Следвайки стратегията за повишаване качеството на обслужване и улесняване достъпа на лицата до осигурителна информация на НОИ, новите услуги предоставят справочна информация при удобен, безплатен и същевременно защитен достъп чрез използване на Персонален идентификационен код (ПИК) и ЕГН/ ЛНЧ за осигурените лица, и съответно Идентификационен код на осигурителя (ИКО) и ЕИК/ БУЛСТАТ - за осигурителите и самоосигуряващите се.

С новите услуги се допълва кръгът от справочна информация към бенефициентите на предоставените от НОИ основни видове плащания във връзка с изпълнението на разпоредбите на Кодекса за социално осигуряване (КСО) – краткосрочни обезщетения и пенсии. Достъпът до справочна информация за осигурителите е улеснен и обогатен с липсваща такава, необходима за предварителното им информиране, преди представянето в НОИ на документите или за хода и евентуалните проблеми по изплащането на обезщетенията на осигурените от тях лица.

Навременното и качественото информиране при улеснен и евтин начин носи за лицата, осигурителите и институцията икономии на финансов, времеви и човешки ресурс, като ги освобождава за извършване на други присъщи дейности. До-

пълнителни предимства са избягването на грешки и скъсяването на сроковете за отстраняване на проблеми и изплащане на дължимите обезщетения.

➤ Услугите към осигурените лица с ЕГН и ПИК са допълнени с още две, предоставящи информация за изплащаните от НОИ обезщетения за безработица:

- *Справка за издадени разпореждания и актуално състояние към регистрациите като безработен с право на обезщетение от НОИ;*
- *Справка за изплатени парични обезщетения за безработица.*

➤ Услугите, насочени към осигурителите, са подобрени в две направления:

- Предоставяните до момента *Справки за съответствие между декларирани и внесени осигурителни вноски за фондовете на ДОО* чрез ЕИК/ БУЛСТАТ и цифров сертификат се предоставят вече и чрез ЕИК/ БУЛСТАТ и ИКО;

- Разработена е нова *Справка за подадени декларации за социално осигуряване от осигурител/ “самоосигуряващ се” чрез ЕИК/ БУЛСТАТ и ИКО*. Тя включва достъп по няколко критерия и комбинации между тях до основната информация, съдържаща се в подаваните месечни декларации за социално осигуряване, по която се определят правата и изчисляването на обезщетенията на осигурените от него лица. Включва се и информация за формирания месечен доход, от който са изчислени паричните обезщетения от НОИ.

➤ Предоставена е нова услуга със свободен достъп до осигурителния архив на НОИ: *Справка за прекратени осигурители без правоприменик с предадени в НОИ разплащателни ведомости*. Услугата представлява търсене на осигурител по наименование или част от наименование, като резултатът е списък с всички намерени осигурители по зададени критерии, включително промените в наименованията през периода на дейността и периодите, за които са предадени в НОИ разплащателни ведомости.

Услугите са достъпни чрез подрубрика *Справки* на рубрика *Е-услуги* на Интернет сайта на НОИ, където те са групирани според това към кого са ориентирани и как се достъпват. От месец март 2012 г. визията на страницата бе изцяло обновена, като съдържанието ѝ бе значително подобрено и оптимизирано. Разработката е изцяло на екип от специалисти по информационни технологии, обществени комуникации и право от Централно управление (ЦУ) на НОИ. Многообразните и полезни материали, които са публикувани в услуга на потребителите, са подготвени от експерти от всички основни функционални направления в НОИ.

НОИ е една от първите институции у нас, която години наред предоставя електронни услуги, насочени към: осигурителите (с цел улесняване изпълнението на техните задължения по провеждане на задължителното обществено осигуряване) и към правоимащите лица, бенефициенти на обезщетения (с цел тяхната по-добра информираност, защита на интересите им и улесняване процесите по отстраняване на пропуски или грешки в осигуряването или в подадената информация).

Предоставените към момента услуги могат да се разделят условно на няколко типа:

- За получаване на информация от осигурените лица – с комбинация от ЕГН и ПИК;
- За получаване на осигурителна информация от осигурители чрез използване на сертификати за електронен подпис;
- За получаване на информация от осигурителите - с комбинация от ЕИК/ БУЛСТАТ и ИКО;
- За тестване от осигурители на подавана в НОИ информация, без необходимост от сертификат;
- Свободно разпространяване на програмни продукти, разработени от НОИ.
- Предоставяне на информация със свободен достъп.

Използването на услугите осигурява необходимата информация в реално време, без да се изисква непосредствен контакт с администрацията.

Системите, осигуряващи услугите, както и сигурността на достъпа до информацията, са проектирани и разработени изцяло от специалистите по информационни технологии в НОИ. Разработките са базирани и пряко свързани с хардуерната и софтуерната обезпеченост на Единната информационна система на НОИ.

Всички предоставяни електронни услуги са специфични, свързани с дейността на НОИ по спазване на осигурителното законодателство и защита правата на осигурените лица. Промяната в нормативната уредба и функциите на института несъмнено водят до нуждата от гъвкава реакция по отношение информационната обезпеченост както на дейността, така и на многообразието от услуги.

За осигуряване защитата на личните данни, от 2005 г. НОИ е разработил и предоставя на своите клиенти (физически лица) допълнителен Идентификационен код, наречен ПИК, а на осигурителите (от 2007 г.) - ИКО. Това им позволява без закупуване на сертификат за електронен подпис да осъществяват достъп до своята информация. Тази стъпка отвори за ползване Информационната система на НОИ към много по-широк кръг от потребители.

Чрез комбинацията от ЕГН и ПИК вече седем години лицата могат да изготвят справка за осигурителен стаж и доход за социално осигуряване чрез Интернет страницата на НОИ.

Персонални идентификационни кодове се издават и на пенсионерите, което позволи разработването и на услуги, насочени към пенсионера:

➤ Справка за състоянието на пенсиите и добавките на лицето към последния или зададен месец на изплащане на пенсиите, изготвяна чрез ЕГН и ПИК;

➤ Издадени пенсионни разпореждания чрез ЕГН и ПИК, с което се преустанови отпечатването и изпращането на разпореждания при всяка промяна по пенсиите.

Предоставяне на информация за отпускането и изплащането на обезщетенията за болест и майчинство и помощите от ДОО:

Със стартирането от 1 януари 2007 г. на отпускането и изплащането на паричните обезщетения и помощи от ДОО на осигурените лица директно от НОИ, възникна необходимостта те да бъдат своевременно информирани за състоянието на изплащаните обезщетения. Тази нужда се породила от факта, че сумите за обезщетенията се превеждат

директно по декларираните от осигурените лица банкови сметки. До момента НОИ е предоставил чрез Интернет страницата на института възможността чрез комбинацията от ЕГН и ПИК лицата да изготвят:

- Подробна справка за представените от осигурителите в НОИ документи за отпускане на парични обезщетения и помощи от ДОО, статусът на тяхната обработка, изплатеният размер и доходът, от който са изчислени, както и информация за изпращани писма за нередовни документи и постановени разпоредения за отказ;

- Подробна справка за изплатените обезщетения по представените от съответния работодател болнични листове и заявления-декларации, отразяваща преводите на сумите;

- От 2008 г. НОИ изпраща електронно писмо (при предоставен електронен адрес) или SMS (при предоставен номер на мобилен телефон) на осигуреното лице, за да го информира за извършен превод на сума за обезщетение към личната му банкова

сметка. Адресите и мобилните телефони могат да се предоставят чрез осигурителя при представяне на документи в ТП на НОИ или директно да бъдат въвеждани от лицата чрез услуга, която е достъпна през сайта на НОИ. Отново за защита при въвеждане на личните данни се използват ЕГН и ПИК.

С цел и осигурителите да бъдат информирани за развитието на процеса по изплащането на обезщетенията, НОИ предостави услуга чрез ЕИК/БУЛСТАТ и ИКО за изплатените обезщетения на всички лица по представени от осигурителя документи в НОИ.

През настоящата година се предвижда стартирането на още няколко информационни услуги, които да разнообразят и допълнят възможностите за електронна консултация на сайта на НОИ. Работи се и за предоставянето на възможност на потребителите на сайта да подават/ завеждат документи до Централно управление и ТП на НОИ за извършване на административни услуги по електронен път.

ПРОМЕНИ В НАДЗОРНИЯ СЪВЕТ НА НОИ

С решение № 216 от 22 март 2012 г. на Министерския съвет на Република България бе променен съставът на Надзорния съвет на Националния осигурителен институт. Като членове на

ръководния орган на НОИ бяха освободени Деяна Костадинова, Димитър Марков и Росица Стелиянова. На тяхно място в управлението на института влизат заместник-министърът на труда и

социалната политика Зорница Русинава, изпълнителният директор на Агенцията за социално подпомагане Ивайло Иванов и изпълнителният директор на Агенцията по заетостта Камелия Лозанова.

ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ В ДЪРВОДОБИВА ЗА ПЕРИОДА 2000-2009 Г.

Сокол Силянов,
началник отдел “Трудова злополука и професионална болест” в ГД “ОКП”

Българската система за регистриране и отчитане на трудовите злополуки се основава на декларирането (официалното съобщаване) на злополуката пред Националния осигурителен институт – органът, който администрира фондовете на Държавното обществено осигуряване (ДОО), включително и този за трудова злополука и професионална болест. Това съвпада с преобладаващата практика за статистика на трудовите злополуки в страните от ЕС по система, базирана на осигуряването (insurance based system) чрез обществени или частни осигурители.

1. Брой на осигурените лица за трудова злополука

Броят на осигурените лица в икономическа дейност “Дърводобив” за периода 2000–2009 г. е в рамките на 0,6 – 0,7 % от общия брой осигурени лица за трудова злополука и професионална болест в България. Последните три години от периода се наблюдава нарастване на заетите в този отрасъл.

2. Брой и честота на трудовите злополуки

Статистиката регистрира като трудова злополука всяко внезапно увреждане на здравето, станало през време, във връзка или по повод на извършваната работа, както и при всяка работа, извършена в интерес на предприятието, когато то е причинило поне един ден неработоспособност или смърт.

За периода 2000–2009 година в дърводобива са станали 389 трудови злополуки, 24 от които са смъртни и са загубени 23 940 календарни дни.

Наблюдава се тенденция на намаляване на трудовия травматизъм в дърводобива, като съпоставяйки данните за 2009 г. спрямо базовата 2000 г. редукцията е около 4 пъти. Най-много трудови злополуки са допуснати в периода 2000-2003 г., а минимума е през

2005 г. От 2006 до 2009 г. броят на трудовите злополуки е в рамките от 15 до 23 годишно.

Смъртните трудови злополуки в дърводобива за периода са около 2 годишно. Наблюдават се два максимума през 2000 г. и 2004 г. и два минимума през 2006 г. и 2008 г. През 2007 г. и 2009 г. не са регистрирани смъртни трудови злополуки.

За сравнение на нивото на трудовия травматизъм по икономически дейности се използват общоприети показатели.

Един от тях е **коэффициентът на честота** на трудовите злополуки. Той показва броя на трудовите злополуки на 1000 осигурени за трудова злополука лица. В дърводобива за периода 2000–2009 г. се наблюдава тенденция на намаляване стойността на този коефициент. Най-високи стойности на коефициента на честота са регистрирани през 2000 г. и 2003 г., а най-ниски през 2009 г. През годините от 2000 до 2004 и 2006, коефициентът на честота в дърводобива е по-висок от средния за страната, а през останалите години е по-нисък.

Другият показател е **коэффициентът на тежест** на трудовите злополуки, който показва загубените календарни дни от трудови злополуки на едно осигурено лице. В дърводобива този коефициент, с изключение на 2005 и 2008 година, е по-висок от средния за страната. Това показва, че злополуките в дърводобива са тежки и е необходимо повече време за лечение и възстановяване на работоспособността на пострадалите лица.

3. Обстоятелства и причини за възникване на злополуките.

В дърводобива за периода 2003–2009 г. на работните места са станали 138 трудови злополуки, които са официално регистрирани.

От допуснатите трудови злополуки в дърводобива 90% са станали с мъже и 10% с жени.

Разпределението на трудовите злополуки по възрастови групи показва, че 27,5% са станали с работници на възраст между 35–44 години, 26,8% с 45–54 годишни. С млади работници от 18 до 24 години са станали 8,7% от злополуките.

Важна информация за анализа на причините за настъпването на трудовите злополуки се събира чрез класификациите “Отклонение” и “Начин на увреждане”, съгласно методологията на Статистическа система “Трудови злополуки” (Обн., ДВ, бр. 50 от 2002 г.).

Класификацията “Отклонение” е предназначена да определи необичайните (ненормалните) за извършваната работа събития, действия или условия, предизвикали трудовата злополука.

От данните за периода 2003–2009 г. се вижда, че най-голям брой злополуки в дърводобива са свързани със:

- загуба на контрол върху машина, превозни или подемно-транспортни средства, ръчни инструменти, предмети, животни;
- подхлъзване или спъване с падане, падане на човек;
- счупване, разрушаване, разцепване, плъзгане, падане, срутване на материалния фактор;
- изненада, уплаха, насилие, нападение, заплаха, присъствие и
- движение на тялото без физическо натовар-

ване (обикновено водещо до външно увреждане).

Класификацията “Начин на увреждане” се използва за описание на това как пострадалият е бил наранен и как е влязал в контакт с материалния фактор, причинил увреждането.

Данните за периода 2003–2009 година показват, че най-голям брой от уврежданията се дължат на:

- удар или сблъсък от/с движещ се предмет;
- сблъсък при хоризонтално или вертикално движение с неподвижен предмет (пострадалият е в движение);
- захващане, притискане, смазване, смачкване и т.н. (обектът или машината са в движение);
- контакт с режещ, пробощащ, груб, грапав материален фактор.

Видовете увреждания, които се регистрират най-често са:

- счупвания (фрактури) – 42,8%;
- рани и повърхностни наранявания – 27,5%;
- изкълчвания (луксации), навяхвания (дисторзии) и разтягания – 11,6% и
- травматични ампутации (загуба на части от тялото) – 6,5%.

Най-често уврежданите части от човешкото тялото при трудови злополуки са:

- долни крайници – 40%;
- горни крайници – 25% и
- глава – 19% от случаите.

В 89% от случаите нараняванията при трудови злополуки завършват с временна неработоспособност, 4% с инвалидност и 7% със смърт.

ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

Доклад пред Регионалния социален форум по сигурност в Европа на МАСО, Варшава, 3-5 март 2010 г.

Сара Харпър,
професор по геронтология в Университета в Оксфорд,

Демографско застаряване

Към 2030 г. половината от населението на Западна Европа ще бъде над 50 години, с очаквана продължителност на живота за тази възраст още 40 години. Това е исторически прецедент, тъй като никога преди в света не е съществувал регион, в който повече от половината от населението да е на възраст над 50 години. През втората половина на 20 век в по-развитите страни, и в частност в Европа, бяхме свидетели на безпрецедентно в историята на демографията застаряване на населението. През първите петдесет години на настоящия век се прогнозира същото и за по-малко развитите държави и за страните в преход. Това остаряване на населението произтича от устойчивия спад както на плодовитостта, така и на смъртността навсякъде по света, с изключение на Субсахарска Африка. Европа достигна зрялост в края на хилядолетието, с повече стари хора (над 65 години), отколкото млади (под 15-годишна възраст). Прогнозата е, че Азия ще достигне такава възрастова зрялост до 2040 г., а скоро след това ще го направят и Северна и Южна Америка.

Това глобално застаряване не е изолирано събитие, а възниква в контекста на самата глобализация, в един свят доминиран все повече от потока на човешки и икономически капитал, преминаващ национални граници. И наистина, възникващите демографски диспропорции, произтичащи от характерното преминаване на региони в зрялост, е основен стимул за тези капиталови потоци. Така както разбирането за динамиката на глобализацията е от съществено

значение за адресиране на предизвикателствата и възможностите пред остаряващите общества, така е необходимо и да се разбере динамиката на глобалното застаряване като компонент на глобализацията.

Възникване на демографски зрели общества

Към 2000 г. в петнадесетте стари държави членки на ЕС има повече хора на възраст над 60 години, отколкото под 15. Към 2040 г. в Азия ще има повече стари, отколкото млади хора, и се прогнозира, че към 2050 г. общият брой на старите хора в света ще надвиши този на младите. В проценти световното население на възраст над 60 години се е увеличило от 8% през 1950 г. до 10% през 2000 г., като това представлява увеличение на броя на възрастните хора от 200 на 600 милиона. Очаква се към 2050 г. абсолютната цифра да достигне 2 милиарда, увеличавайки се отново три пъти за период от 50 години, като процента на хората над 60-годишна възраст ще достигне повече от една пета от световното население (21%). Броят на хората на възраст над 80 години ще покаже дори по-голямо увеличение, покачайки се от 69 милиона до невероятните 379 милиона през 2050 г.

Въпреки че моята презентация се фокусира основно върху Европа, важно е да се разбере глобалният обхват на застаряването на населението, тъй като ситуацията вътре в Европа ще бъде повлияна от демографската динамика извън региона. Всъщност Азиатският/Тихоокеанският район, имащ в момента 600 милиона възрастни хора, е най-бързо остаряващата област в света. Към 2050 г. около 20%

от очакваното население там ще бъде на възраст над 60 години, което представлява две трети от 2-та милиарда възрастни хора в света. Докато на 15-те стари държави членки на ЕС им отне 120 години да преминат от младо към възрастно население, като "зрелостта" се достигна през 2000 г., то смяната в пропорцията между младо и възрастно население в Азия би се извършила за по-малко от 25 години. Например, на Франция ѝ отне 115 години да увеличи от 7 до 14% населението си над 65 години, докато на Япония - само 26 години.

Докато прогнозното увеличение в процента на хората на възраст над 60 години в 15-те стари държави-членки на ЕС към 2025 г. е около 33%, за Индонезия са потресаващите 400%, 350% за Тайланд, Кения и Мексико, 280% за Зимбабве и до 250% за Индия, Китай и Бразилия. Точно тази скорост на демографско стареене ще бъде едно от най-големите институционални предизвикателства за по-слабо развитите и преходните икономики.

Ако разгледаме процента на населението на възраст над 65 години в най-старите страни на света в края на 20 век, с изключение на Япония, всички от първите 20 в класацията са европейски страни. На глобално ниво Италия е с най-висока пропорция на хора над 65-годишна възраст, основно в резултат на ниските нива на раждаемост. Измежду 15-те стари държави-членки на ЕС, Италия е с най-висок процент на възрастни хора (18,2%), докато Ирландия е с най-нисък (11,2%). Австралия, Канада и САЩ са в долния край на тази таблица (между 12 и 13%). Интересно е, че дори бившите източноевропейски държави имат по-високи проценти от Канада, Австралия и САЩ, но тези пропорции представляват много различен брой възрастни хора. Най-голямото население от възрастни хора в развития свят е в САЩ, с 35 милиона над 65-годишна възраст, следвани от Япония с почти 23 милиона, и Германия с около 13 милиона.

Средната възраст на населението, която е възрастта, разделяща населението на числено равни части от млади и възрастни хора, представлява друг показател за измерване. Средната възраст на населението във всички страни от развития свят е над 32 години. Все пак в някои страни средната възраст ще се увеличи значително през следващия четвърт век. Например в Италия, Бразилия, Китай, Мексико и Тайланд средната възраст ще се увеличи с повече от 10 години. В момента Италия е страната, за която

се прогнозира най-голямо увеличение на средната възраст, достигайки до 52 години. В Япония тя ще достигне 50 години, а средната възраст в повечето развити страни, както и в някои азиатски, ще бъде над 40 години. Например структурата на населението на Сингапур се е променяла от 1980 г., с устойчиво намаляване в пропорцията на деца и увеличаване на пропорцията на възрастните хора. В резултат на това, средната възраст на жителите на страната се е повишила с повече от 10 години през последния четвърт век - от 24,4 години през 1980 до над 35,5 години в днешно време. Днес тя е на 35 години както в Хонг Конг, така и в Корея.

Най-старите стари

Темпът на ръст на населението на възраст над 80 години също има важно значение. Това е най-бързо растящата възрастова група в света, със средногодишен темп на ръст в размер на 3,8 процента. Ниската раждаемост по времето на Първата световна война и намаляващата смъртност при тази група частично обяснява това – хората, навършващи 80 години в средата на последното десетилетие бяха част от група с относително ниска раждаемост. В периода след Първата световна война раждаемостта се увеличава отново, така че към края на века много по-голям брой хора достигаше възраст от 80 години. По този начин само за 4 години темпът на ръст на групата на хората над 80-годишна възраст се е увеличил от 1,3% до 3,5%. Прогнозираният средногодишен ръст на тази възрастова група е в размер на 3,9% до 2010 г., като остава на 3% поне до 2020 г. Прогнозата към 2050 г. е, че поне 20% от хората на възраст над 60 години ще бъдат в тази група. В момента 40% от хората над 80 години живеят в Азия, като само в Китай те са около 16%, което е частично отражение на големия процент на Китай в цялото население на света; 30% са в Европа и 13% в САЩ. Прогнозира се, че към 2030 г. в Япония 40% от възрастните хора ще бъдат над 80 години. Отчитайки това увеличение на най-старите стари, Демографската дирекция на Обединените нации в днешно време извършва прогнози и за най-крайната възрастова категория от над 100 години.

Прогнозира се, че към 2050 г. пирамидата на населението за развития свят ще представлява паралелни линии на население, с около 10% от населението във всяко възрастово десетилетие между раждане и 100-годишна възраст; линиите на страните в преход и тези на развиващите се страни ще

се изправят значително. Все пак през следващите 40 години ще продължим да сме свидетели на натежала на върха пирамида, с голям брой от възрастни и още по-стари възрастни хора, придвижвайки се като доминиращо население. В развитите страни това се дължи на групите от „бум на бебета” (baby boom) през средата на миналия век. В по-малко развитите държави и страните в преход това се дължи на така нареченото „шелф (shelf)” поколение – настоящата група от жени в репродуктивна възраст, които въпреки че те самите по принцип са част от големи хоризонтални семейства от 5 до 8 братя и сестри, са избрали да имат по едно или две деца, а някои дори и да останат без деца.

Причините

Старееенето на световното население се подхранва от спад в общия ръст на раждаемост. Успоредно с добре познатата ниска раждаемост на Западна Европа, където всички страни са под нивото на демографска подмяна, и в частност страните от южното Средиземноморие при 1,2% и 1,3%, виждаме възникването на подобен модел и в Азия. В настоящето Сингапур и Корея са под 1,2%, докато Хонг Конг, с показател под 1%, има най-ниския общ ръст на раждаемост в света. Най-удивителната черта на стойностите на очакваната продължителност на живота при раждане е не само, че всеки, роден в развития свят, с изключение на бившите източно европейски страни, сега може да очаква да живее над 75 години, а и че очакваната продължителност на живота в голяма част от Азия и Латинска Америка също е много висока. И наистина, с изключение на Африка, много държави в по-малко развития свят сега имат очаквана продължителност на живота, надхвърляща 70 години. Още повече, продължаващият спад в смъртността, както в развитите, така и в развиващите се райони и районите в преход, се очаква да увеличи очакваната продължителност на живота при раждане съответно до 82 и 75 години до 2050 г., като по този начин редуцира разликата между тези райони. От особен интерес е продължителността на живота на здрави и активни хора, като настоящите прогнози за Европа и САЩ са, че както жените, така и мъжете, които в момента са малко над 70 години, могат да очакват да живеят добре до надхвърляне на 80-годишна възраст, като се наслаждават на здраве през по-голямата част от тези години (Manton et al, 2006). В сравнение с останалата част от Европа и Азия, Русия и Централна Европа имат различна настояща и прогнозна

демография. Независимо от факта, че ръстът на раждаемост се очаква да се покачи, прогнозата за населението на Русия е да намалее от 144 милиона до 104 милиона към 2050 г., а за Украйна за същия период от 50 до 30 милиона. Основна причина за това са въздействията от начина на живот върху здравето, като поемането на алкохол и пушенето (Grogan, 2006). Тъй като това оказва по-голямо влияние върху мъжете, отколкото върху жените, в очакваната продължителност на живота съществува и значителна разлика по пол (Обединените Нации, 2009 г.).

Коефициенти на зависимост

Комплект важни фактори за отчитане са коефициентите за възрастова зависимост: Коефициент за зависимост на възрастното население (EDR), който представлява съотношение на брой на хората над 65 г. (считани за нетрудоспособни), отнесен към броя на населението в трудоспособна възраст (15-64 г.); Коефициент за зависимост на младите хора (YDR), или съотношението на броя на населението под 15-годишна възраст към това между 15 – 64 години; и Общ коефициент за зависимост (TDR), който се изчислява като съотношение между броя на населението между 15 – 64 години и хората извън тази възрастова група. Можем да дискутираме значението на тези широки възрастови категории за трудоспособност / нетрудоспособност, или просто да ги приемем като даденост.

За много страни повишаването на Коефициента за зависимост на възрастното население ще бъде значително. През следващото десетилетие в повечето индустриализирани държави ще видим рязка промяна към повишен EDR. В Италия Коефициентът за зависимост на възрастното население между настоящия момент и 2050 г. ще се удвои, достигайки 70:100 трудоспособни хора. За разлика от Италия, във Великобритания той ще се увеличи само незначително, достигайки 67:100 трудоспособни хора. До 2050 г. EDR ще надвиши 70 процента в Италия, Испания и Япония, като ще остане под 40 процента в Дания, Исландия, Люксембург, Мексико, Турция и САЩ.

Все пак също така трябва да прехвърлим ударието настрана от остаряването само по себе си и увеличенията в коефициентите за зависимост на възрастното население към въздействието на спада, както на раждаемостта, така и на смъртността, като в някои страни спадът в коефициентите за зависи-

мост на младото население е в размер, причиняващ реален спад на общите коефициенти за зависимост. За такъв пример може да служи Китай. При Китай ще се наблюдава спад относно Общия коефициент на зависимост, от връх от 80 зависими лица на всеки 100 трудоспособни по време на характерните с много деца 1960 г. и 1970 г. до 60 зависими лица към 2050 г. И наистина Китай в момента има най-ниската си стойност на този показател, в размер на само 40 зависими лица на всеки 100 трудоспособни, в резултат на рязко спадащата раждаемост, дължима на политиката за едно дете. По подобен начин, най-високият Общ коефициент на зависимост на САЩ е достигнат през 1965 г., при стойности 95 зависими лица на 100 трудоспособни.

Глобализацията на стареене на населението

Както посочихме по-рано, глобалното стареене възниква в контекста на глобализацията и само по себе си стимулира потока от човешки и икономически капитал през национални граници, в резултат на възникващи демографски диспропорции, произтичащи от характерното преминаване на различни райони в зрялост. Така че е необходимо да разберем динамиката на глобалното стареене, като компонент от глобализацията, като се фокусираме върху нея на глобално – институционално, обществено – институционално и индивидуално ниво. Нека да започнем с последните две.

На ниво общество, демографската промяна ясно ще има значително въздействие върху снабдяването с трудови ресурси, семейната структура и структурата на домакинствата, търсенето на здравни и социални услуги, модели на спестяване и консумация, осигуряването на жилища и транспорт, свободното време и поведението на обществото,

груповото и социалното взаимодействие. Все пак, както правителства и политици са осъзнали подразбиращите се последствия от стареенето на населението, така и хипотезата за демографската тежест се е разпространила. Прогнозира се националните здравни услуги, а дори и икономиките, да се сринат под натиска на търсенето на здравно и пенсионно осигуряване и семействата няма да могат повече да компенсират липсата на обществено осигуряване. Най-вече стареенето се разглежда като предизвикателство за Запада, имайки по-ограничено значение за по-малко развитите държави и страни в преход, и който проблем може да бъде компенсиран чрез имиграция от младия Юг. Все пак истината е доста по-комплексна и сериозно податлива на политически промени. И наистина, разбирането на реалността на демографските проблеми е жизнено важна, както за отделните хора, които трябва да преоценят посоката си на живот, с оглед на новите възможности за по-голяма продължителност на живота, така и за правителствата, натоварени с планиране и развитие на целесъобразни политически рамки, адресирани към предстоящите демографски промени, предизвикателства и възможности. Нещо повече, основните безпокойства – обществените разходи за пенсии, високите коефициенти на зависимост между трудоспособни и нетрудоспособни лица, повишаването на цените за здравеопазване, понижаващата се възможност за основи на семейството грижи, и намаляване на консумацията, в резултат на увеличаване броя на възрастните хора, както и намаляване броя на младите, са динамика на текущи демографски контингенти и текущо поведение, които не са строго определени. В допълнение всички те са феномен, който може да бъде насочван чрез конкретни политики, при съществуваща политическа и икономическа воля и желание.

*Продължава в следващия брой

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 987/2009 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА

(продължение от бр. 4/2011 г.)

Чл. 19. Предоставяне на информация на съответните лица и на работодателите

1. Компетентната институция на държавата-членка, чието законодателство става приложимо по силата на дял II от основния регламент, информира съответното лице и, когато е уместно, неговият(ите) работодател(и) относно задълженията, установени от същото законодателство. Тя им осигурява необходимото съдействие при изпълнението на изискваните от това законодателство формалности.

2. По искане на съответното лице или на работодателя компетентната институция на държавата-членка, чието законодателство е приложимо по силата на дял II от основния регламент, предоставя атестация, че такова законодателство е приложимо и, където е уместно, посочва до коя дата и при какви условия.

Чл. 20. Сътрудничество между институциите

1. Съответните институции съобщават на компетентната институция на държавата-членка, чието законодателство се прилага за дадено лице по силата на дял II от основния регламент, необходимата информация за установяване на датата, на която същото законодателство става приложимо, и вноските, които това лице и неговият(ите) работодател(и) са длъжни да плащат съгласно това законодателство.

2. Компетентната институция на държавата-членка, чието законодателство става приложимо за дадено лице по силата на дял II от основния регламент, предоставя информацията, посочваща датата, на която прилагането на това законодателство поражда действие, на институцията, определена от компетентния орган на държавата-членка, чието законодателство последно се е прилагало.

Чл. 21. Задължения на работодателя

1. Работодател, чието седалище или място на дейност се намира извън компетентната държава-членка, изпълнява всички задължения, произтичащи от законодателството, приложимо за това заето лице, по-специално задължението за плащане на вноските, предвидени в това законодателство, така както ако седалището или място му на дейност се намираха в компетентната държава-членка.

2. Работодател, чието място на дейност не е в държавата-членка, чието законодателство се прилага, и заетото лице могат да се договорят последното да изпълнява от свое име задълженията на работодателя по плащането на вноски без да се засягат основните задължения на работодателя. Работодателят изпраща известие за тази договореност на компетентната институция на тази държава-членка.

ДЯЛ III. СПЕЦИАЛНИ РАЗПОРЕДБИ ОТНОСНО РАЗЛИЧНИТЕ КАТЕГОРИИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ

ГЛАВА I. Обезщетения за болест, за майчинство и съответните им обезщетения за гледане на малко дете от бащата

Чл. 22. Общи разпоредби за прилагане

1. Компетентните органи или институции гарантират, че осигурените лица имат достъп до необходимата информация относно процедурите и условията за предоставяне на обезщетения в натура, в случаите когато такива обезщетения се получават на територията на държава-членка, различна от държавата на компетентната институция.

2. Независимо от член 5, буква а) от основния

регламент, държава-членка може да носи отговорност за разходите за обезщетения в съответствие с член 22 от основния регламент, само ако осигуреното лице е подало искане за пенсия съгласно законодателството на същата държава-членка или ако то в съответствие с членове 23—30 от основния регламент получава пенсия съгласно законодателството на същата държава-членка.

Чл. 23. Режим, който се прилага в случаите на повече от един режим в държавата-членка на пребиваване или престой

Ако законодателството на държавата-членка на пребиваване или престой обхваща повече от една схема на осигуряване за болест, майчинство и за гледане на малко дете от бащата, за повече от една категории осигурени лица, приложимите разпоредби по силата на член 17, член 19, параграф 1 и членове 20, 22, 24 и 26 от основния регламент са разпоредбите на законодателството относно общата схема за заети лица.

Чл. 24. Пребиваване в държава-членка, различна от компетентната държава-членка

1. За целите на прилагането на член 17 от основния регламент, осигуреното лице и/или членовете на неговото семейство са длъжни да се регистрират в институцията по мястото на пребиваване. Правото им на обезщетения в натура в държавата-членка на пребиваване се удостоверява с документ, издаден от компетентната институция, при поискване от осигуреното лице, или при поискване от институцията по мястото на пребиваване.

2. Документът, посочен в параграф 1, остава валиден, докато компетентната институция уведоми институцията по мястото на пребиваване за отмяната му.

Институцията по мястото на пребиваване информира компетентната институция за всяка регистрация по реда на параграф 1, както и за всяка промяна или отмяна на тази регистрация.

3. Настоящият член се прилага *mutatis mutandis* по отношение на лицата, посочени в членове 22, 24, 25 и 26 от основния регламент.

Чл. 25. Престой в държава-членка, различна от компетентната държава-членка

А. Процедура и обхват на правото

1. За целите на прилагането на член 19 от основния регламент осигуреното лице представя пред осигуряващите здравни услуги в държавата-членка

на престой документ, издаден от компетентната институция, удостоверяващ правото му на обезщетения в натура. Ако осигуреното лице не разполага с подобен документ, институцията по мястото на престой се свързва, при поискване или ако е необходимо, с компетентната институция, за да получи такъв документ.

2. Този документ удостоверява, че осигуреното лице има право на обезщетения в натура съгласно условията, установени в член 19 от основния регламент, при същите условия, както за лицата, осигурени съгласно законодателството на държавата-членка на престой.

3. Обезщетенията в натура, посочени в член 19, параграф 1 от основния регламент се отнасят за обезщетенията в натура, които са предоставяни в държавата-членка на престой, в съответствие с нейното законодателство, необходимостта от които е медицински обоснована, с оглед на това да се избегне принудителното връщане на осигуреното лице в компетентната държава-членка преди края на предвидената продължителност на престоя, с цел получаване на необходимото лечение.

Б. Процедура и условия за покриване на разходите и възстановяване на обезщетенията в натура

4. Ако осигуреното лице в действителност е изплатило разходите за пълния или частичен размер на обезщетенията в натура по член 19 от основния регламент, и ако прилаганото законодателство от институцията по мястото на престой позволява възстановяване на тези разходи на осигуреното лице, то може да изпрати искане за възстановяване до институцията по мястото на престой. В такъв случай, тази институция възстановява пряко на това лице сумата на разходите за тези обезщетения при ограниченията и условията на предвидените в законодателството ставки за възстановяване на разходи.

5. В случай че възстановяването на такива разходи не е поискано пряко от институцията по мястото на престой, извършените разходи се възстановяват на съответното лице от страна на компетентната институция съгласно ставките за възстановяване, регулирани от институцията по мястото на престой или съгласно сумите, които биха подлежали на възстановяване на институцията по мястото на престой, ако в съответния случай е бил приложен член 62 от регламента по прилагане.

При поискване институцията по мястото на престой предоставя на компетентната институция цялата необходима информация за тези ставки или суми.

6. Чрез дерогация от параграф 5 компетентната институция може да извърши възстановяване на направените разходи при ограниченията на и при условията на ставките за възстановяване, предвидени в нейното законодателство, при условие че осигуреното лице се е съгласило тази разпоредба да се прилага спрямо него.

7. В случай че законодателството на държавата-членка на престой не предвижда възстановяване съгласно параграфи 4 и 5 в конкретния случай, компетентната институция може възстанови разходите при ограниченията и условията на ставките за възстановяване, предвидени в нейното законодателство, без съгласието на осигуреното лице.

8. При всички случаи, възстановяването на разходи на осигуреното лице не превишава сумата на реално извършените от него разходи.

9. В случай на съществени разходи, компетентната институция може да изплати на осигуреното лице съответен аванс при подаване на искането от лицето за възстановяване.

В. Членове на семейството

10. Параграфи 1-9 се прилагат *mutatis mutandis* за членовете на семейството на осигуреното лице.

Чл. 26. Лечение по график

А. Процедура за получаване на разрешение

1. За целите на прилагането на член 20, параграф 1 от основния регламент осигуреното лице представя на институцията по мястото на престой документ, издаден от компетентната институция. За целите на настоящия член компетентната институция означава институцията, която поема разходите за лечението по график в случаите, посочени в член 20, параграф 4 и член 27, параграф 5 от основния регламент, при които обезщетенията в натура, предоставени в държавата-членка на пребиваване, се възстановяват въз основа на фиксирани суми, компетентната институция означава институцията по мястото на пребиваване.

2. Ако осигуреното лице не пребивава в компетентната държава-членка, то отправя искане за получаване на разрешение от институцията по мястото на пребиваване, която незабавно го препраща на компетентната институция.

В този случай институцията по мястото на пребиваване удостоверява с декларация дали условията, уредени в член 20, параграф 2, второ изречение от основния регламент, са изпълнени в държавата-членка на пребиваване.

Компетентната институция може да откаже

да даде исканото разрешение само ако в съответствие с оценката, извършена от институцията по мястото на пребиваване, условията, уредени в член 20, параграф 2, второ изречение от основния регламент, не са изпълнени в държавата-членка на пребиваване на осигуреното лице, или в случай че същото лечение може да бъде осигурено в самата компетентна държава-членка, в рамките на медицински обоснован срок, като се вземе предвид здравословното състояние на съответното лице към момента и вероятното протичане на болестта му.

Компетентната институция уведомява институцията на държавата-членка на пребиваване за своето решение.

При липса на отговор в сроковете, определени от нейното национално законодателство, разрешението се счита за предоставено от компетентната институция.

3. Ако осигурено лице, което не пребивава в компетентната държава-членка, се нуждае от спешно жизнено необходимо лечение и разрешението не може да бъде отказано в съответствие с член 20, параграф 2, второ изречение от основния регламент, то разрешението се предоставя от институцията по мястото на пребиваване от името на компетентната институция, която незабавно бива уведомена от институцията по мястото на пребиваване.

Компетентната институция приема констатациите и възможностите за лечение, посочени от лекарите, одобрени от институцията по мястото на пребиваване, която издава разрешението относно нуждата от спешно жизнено необходимо лечение.

4. Във всеки един момент по време на процедурата за издаване на разрешение компетентната институция запазва правото да изиска осигуреното лице да бъде прегледано от посочен от нея лекар в държавата-членка на престой или пребиваване.

5. Без да се засяга решението относно разрешението, институцията по мястото на престой уведомява компетентната институция, ако се окаже медицински целесъобразно да се допълни лечението, обхванато от действащото разрешение.

Б. Покриване на разходите за обезщетенията в натура, извършени от осигуреното лице

6. Без да се засяга параграф 7, *mutatis mutandis* се прилага член 25, параграфи 4 и 5 от регламента по прилагане.

7. Ако осигуреното лице действително е поело пълния размер или част от разходите за разрешеното медицинско лечение, и разходите, които компетентната институция е задължена да възста-

нови на институцията по мястото на престой или на осигуреното лице в съответствие с параграф 6 (действителни разходи), са по-малки от разходите, които би поела за същото лечение в компетентната държава-членка (условни разходи), компетентната институция възстановява, при поискване, разходите за лечението, поети от осигуреното лице до сумата, с която условните разходи надвишават действителните разходи. Възстановената сума обаче не може да надвишава разходите, действително направени от осигуреното лице, и може да отчита сумата, която лицето би трябвало да плати, ако лечението е било предоставено в компетентната държава-членка.

В. Поемане на пътните разходи и разходите за престой като част от лечението по график

8. В случаите когато националното законодателство на компетентната институция предвижда възстановяването на пътните разходи и разходите за престой, които са неделима част от лечението на осигуреното лице, такива разходи за съответното лице и, при необходимост, за лице, което се налага да го/я придружава, се поемат от институцията, при издадено разрешение в случай на лечение в друга държава-членка.

Г. Членове на семейството

9. Параграфи 1—8 се прилагат *mutatis mutandis* за членовете на семейството на осигурените лица.

Чл. 27. Парични обезщетения за неработоспособност в случай на престой или пребиваване в държава-членка, различна от компетентната държава-членка

А. Процедура, която да бъде следвана от осигуреното лице

1. Ако законодателството на компетентната държава-членка изисква осигуреното лице да представи удостоверение, за да има право на парични обезщетения за неработоспособност съгласно член 21, параграф 1 от основния регламент, осигуреното лице отправя искане към лекаря от държавата-членка на пребиваване, който е установил здравословното му състояние, да удостовери неговата неработоспособност и вероятната ѝ продължителност.

2. Осигуреното лице изпраща удостоверението на компетентната институция в срока, установен в законодателството на компетентната държава-членка.

3. Когато лекарите, осигуряващи лечение в държавата-членка на пребиваване, не издават удостоверения за неработоспособност, а тези удостоверения се изискват съгласно законодателството на компетентната държава-членка, съответното лице подава искане пряко към институцията по мястото на пребиваване. Тази институция незабавно осигурява извършването на медицинска оценка на неработоспособността на лицето и издаването на удостоверението, посочено в параграф 1. Удостоверението незабавно се препраща на компетентната институция.

4. Препращането на посочения в параграфи 1, 2 и 3 документ не освобождава осигуреното лице от изпълнение на задълженията, предвидени от приложимото законодателство, и по-специално задълженията към работодателя му. Работодателят и/или компетентната институция могат да потърсят заетото лице, когато е целесъобразно, за да участва в дейности, предназначени да съдействат и да подпомогнат връщането на лицето към трудова заетост.

Б. Процедура, която да бъде следвана от институцията на държавата-членка на пребиваване

5. По искане на компетентната институция, институцията по мястото на пребиваване извършва необходимите административни проверки или медицински прегледи на съответното лице в съответствие със законодателството, прилагано от последната. Докладът на преглеждащия лекар, засягащ по-специално вероятната продължителност на неработоспособността, се препраща незабавно на компетентната институция от институцията по мястото на пребиваване.

В. Процедура, която да бъде следвана от компетентната институция

6. Компетентната институция си запазва правото да поиска осигуреното лице да бъде прегледано от посочен от нея лекар.

7. Без да се засяга член 21, параграф 1, второ изречение от основния регламент, компетентната институция изплаща паричните обезщетения директно на съответното лице и, при необходимост, уведомява за това институцията по мястото на пребиваване.

8. За целите на прилагането на член 21, параграф 1 от основния регламент, сведенията от удостоверението за неработоспособност на осигурено лице, съставено в друга държава-членка на базата на медицинските заключения на преглеждащия лекар или институция, имат същата юридическа стойност

като удостоверение, съставено в компетентната държава-членка.

9. Ако компетентната институция откаже паричните обезщетения, тя уведомява за решението си осигуреното лице и едновременно с това уведомява институцията по мястото на пребиваване.

Г. Процедура при престой в държава-членка, различна от компетентната държава-членка

10. Параграфи 1 - 9 се прилагат *mutatis mutandis*, когато осигуреното лице има престой в държава-членка, различна от компетентната държава-членка.

Чл. 28. Парични обезщетения за дългосрочна грижа при престой или пребиваване в държава-членка, различна от компетентната държава-членка

А. Процедура, която да бъде следвана от осигуреното лице

1. За да има право на парични обезщетения за дългосрочна грижа съгласно член 21, параграф 1 от основния регламент, осигуреното лице подава искане до компетентната институция. При необходимост компетентната институция уведомява за това институцията по мястото на пребиваване.

Б. Процедура, която да бъде следвана от институцията по мястото на пребиваване

2. По искане от компетентната институция институцията по мястото на пребиваване проучва състоянието на осигуреното лице по отношение на неговата необходимост от дългосрочна грижа. Компетентната институция предоставя на институцията по мястото на пребиваване цялата необходима информация за такова проучване.

В. Процедура, която да бъде следвана от компетентната институция

3. За да определи доколко има необходимост от дългосрочна грижа, компетентната институция има право да изиска осигуреното лице да бъде прегледано от посочен от нея лекар или друг специалист.

4. Член 27, параграф 7 от регламента по прилагане се прилага *mutatis mutandis*.

Г. Процедура при престой в държава-членка, различна от компетентната държава-членка

5. Параграфи 1-4 се прилагат *mutatis mutandis*, когато осигуреното лице има престой в държава-членка, различна от компетентната държава-членка.

Д. Членове на семейството

6. Параграфи 1-5 се прилагат *mutatis mutandis* към членовете на семейството на осигуреното лице.

Чл. 29. Прилагане на член 28 от основния регламент

Ако държавата-членка, в която бившият пограничен работник е упражнявал последно своята дейност, вече не е компетентна държава-членка, и съответният работник или член на неговото семейство пътува в тази посока с цел получаване на обезщетения в натура по силата на член 28 от основния регламент, той представя на институцията по мястото на престой документ, издаден от компетентната институция.

Чл. 30. Вноски от пенсионери

Ако дадено лице получава пенсия от повече от една държава-членка, сумата на вноските, приспадната от всички изплатени пенсии, при никакви обстоятелства не надвишава сумата, приспадната по отношение на лице, което получава пенсия в същия размер от компетентната държава-членка.

Чл. 31. Прилагане на член 34 от основния регламент

А. Процедура, която да бъде следвана от компетентната институция

1. Компетентната институция уведомява съответното лице за разпоредбата, която се съдържа в член 34 от основния регламент, относно предотвратяване съвпадането на обезщетения. Прилагането на подобни правила гарантира, че лицето, което не пребивава в компетентната държава-членка, има право на обезщетения с общ размер или стойност не по-малки от тези, на които би имало право, ако пребиваваше в тази държава-членка.

2. Компетентната институция също така уведомява институцията по мястото на пребиваване или престой за изплащането на парични обезщетения за дългосрочна грижа, когато законодателството, прилагано от последната институция, предвижда обезщетения в натура за дългосрочна грижа, включени в списъка, посочен в член 34, параграф 2 от основния регламент.

Б. Процедура, която да бъде следвана от институцията по мястото на пребиваване или на престой

3. След като получи информацията, предвидена в параграф 2, институцията по мястото на пребиваване или престой уведомява незабавно компетентната институция за всяко обезщетение в натура за

дългосрочна грижа, предвидено за същата цел, което тя предоставя съгласно своето законодателство на съответното лице, както и за приложимата към него ставка за възстановяване на разходи.

4. При необходимост Административната комисия определя мерки за прилагане на настоящия член.

Чл. 32. Специални мерки за прилагане

1. В случаите когато дадено лице или група лица са освободени, при поискване, от задължително осигуряване за болест и по този начин такива лица не са обхванати от осигурителната схема за болест, за която се прилага основният регламент, институцията на друга държава-членка не носи отговорност, единствено поради това освобождаване, за поемането на разходите за парични обезщетения или обезщетения в натура, предоставяни на такива лица или на член от тяхното семейство съгласно дял III, глава I от основния регламент.

2. За държавите-членки, посочени в приложение 2, разпоредбите на дял III, глава I от основния регламент относно обезщетенията в натура се прилагат за лицата с право на обезщетения в натура единствено въз основа на специална схема за държавни служители, до съответно уточнената степен.

Институцията на друга държава-членка не носи отговорност само на тези основания за поемането на разходите за парични обезщетения или обезщетения в натура, предоставяни на тези лица или на членове на тяхното семейство.

3. Когато лицата, посочени в параграфи 1 и 2, и членовете на техните семейства пребивават в дадена държава-членка, в която правото за получаване на обезщетения в натура не подлежи на условия за осигуряване или за извършване на дейност като заето или самостоятелно заето лице, те са отговорни за изплащането на пълните разходи за обезщетенията в натура, предоставяни в тяхната държава на пребиваване.

ГЛАВА II. Обезщетения при трудови злополуки и професионални болести

Чл. 33. Право на парични обезщетения и на обезщетения в натура при пребиваване или престой в държава-членка, различна от компетентната държава-членка

1. За целите на прилагането на член 36 от основния регламент процедурите, предвидени в членове 24-27 от регламента по прилагане, се прилагат *mutatis mutandis*.

2. Когато предоставя специални обезщетения в натура във връзка с трудови злополуки или професионални болести съгласно националното законодателство на държавата-членка на престой или пребиваване, институцията на тази държава-членка незабавно уведомява компетентната институция.

Чл. 34. Процедура при трудова злополука или професионална болест, настъпили в държава-членка, различна от компетентната държава-членка

1. Ако е настъпила трудова злополука или е поставена диагноза за професионална болест за първи път в държава-членка, различна от компетентната държава-членка, декларацията или уведомяването за трудова злополука или професионална болест, когато декларацията или уведомяването съществуват съгласно националното законодателство, се прави в съответствие със законодателството на компетентната държава-членка, без да се засягат, когато е целесъобразно, каквито и да е други действащи приложими правни разпоредби в държавата-членка, в която е настъпила трудовата злополука, или съответно в която е поставена първата медицинска диагноза за професионална болест, които в тези случаи остават приложими. Декларацията или уведомяването се адресират до компетентната институция.

2. Институцията на държавата-членка, на чиято територия е настъпила трудовата злополука или в която за първи път е поставена диагноза за професионалната болест, уведомява компетентната институция за медицинските свидетелства, изготвени на територията на тази държава-членка.

3. Когато в резултат на настъпила по време на пътуване до или от работното място злополука на територията на държава-членка, различна от територията на компетентната държава-членка, е необходимо да се извърши проучване на територията на първата държава-членка, за да се определят евентуалните права за обезщетения, компетентната институция може да назначи вещо лице за тази цел, което информира органите на тази държава-членка. Институциите си сътрудничат при оценяване на цялата полезна информация и при справка с докладите и всички други документи, свързани със злополуката.

4. След края на лечението по искане на компетентната институция се изпраща подробен доклад, придружен от медицински удостоверения за трайните последици от злополуката или болестта, и по-специално за текущото състояние на постра-

далия и за възстановяването или стабилизирането на уврежданията. Съответните разходи се заплащат според случая от институцията по мястото на пребиваване или на престой по ставката, прилагана от тази институция, за сметка на компетентната институция.

5. По искане на институцията по мястото на пребиваване или на престой, по целесъобразност, компетентната институция уведомява същата за решението, с което се определя датата на възстановяване или на стабилизиране на уврежданията, и при необходимост за решението за отпускане на пенсия.

Повече информация за социалното осигуряване и пенсионната реформа можете да получите от страниците в Интернет на:

Национален осигурителен институт

www.nssi.bg

Министерство на труда и социалната политика

www.mlsp.government.bg

Комисия за финансов надзор

www.fsc.bg

Редакционната колегия очаква от читателите на Бюлетина на НОИ мнения и предложения за материали на адреса на редакцията:

1303 София, бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64

Тел: 02 926 1010; 02 926 1234

Бюлетинът се разпространява безплатно.